

PRASME SADZĪVOT PALĪDZ DZĪVOT

Kāpēc Latvijā ir lāči?

Brūnais lācis Latvijas mežos un purvos ir dzīvojis jau pirms cilvēka ienākšanas. Izcērtot mežus un to vietā iekopjot laukus, lācis lēnām zaudēja sev piederošās teritorijas. Līdz 19. gadsimta vidum lāčus pilnībā iznīcināja medībās. Mūsdienās gan Latvijā, gan kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā un Baltkrievijā – lāči atrodas stingrā valsts aizsardzībā, arī to medības ir ierobežotas. Tas veicina lāču skaita pieaugumu un to atgriešanos kādreiz apdzīvotajās teritorijās. Patlaban Igaunijā ir apzināts vairāk nekā 600 lāču, bet Latvijā to ir pārāk maz, lai veidotos stabila populācija, – ne vairāk kā 15. Lāči lielākoties pie mums ieklist, šķērsojot robežas, un mūsu galvenais uzdevums ir netraucēt lāču dabiskas populācijas atjaunošanos Eiropā.

Visbiežāk lāči var pamanīt aktīvajā barošanās laikā – pavasarī pēc ziemas guļas, kad lācis ir izbadējies un neuzmanīgs, vai rudenī, gatavojoties garajam ziemas miegam, kad lācis aizraujas ar ogu un sēņu lasīšanu, iemaldās augļu dārzā vai pārmeklē atkritumus.

Latvijā lāči visbiežāk sastapti Alūksnes, Krāslavas, Limbažu, Ludzas, Madonas, Valmieras, Balvu un Valkas rajonā.

Kontaktinformācija

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
zvanīt 01 vai 112

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija
Salacgrīva, Rīgas iela 10a, tālr.: 4071408, www.biosfera.gov.lv

Valsts Meža dienests Medību daļa
Rīga, 13. janvāra iela 15, LV 1932
tālr.: 67212776
vmd@vmd.gov.lv

Mūsu vēlme un prasme sadzīvot ar dabu palīdz izdzīvot daudzām dzīvnieku un augu sugām. To vidū ir arī Latvijā vienīgā lāču suga – brūnais lācis (*Ursus arctos*).

Fakti par lāčiem

Lāči ir lielākie plēsēji Latvijā. Eiropas teritorijā dzīvojošo lāču ķermeņa masa nepārsniedz 300 kg tēviņiem un 200 kg mātītēm. Dzīvnieka uzvedība ir atkarīga no gadalaika. Laiku no decembra beigām līdz marta sākumam lāči parasti pavada migā – ziemas snaudā. Katru otro vai trešo gadu šajā laikā mātītēm piedzimst viens līdz pieci nevarīgi lācēni, kurus pēc migas atstāšanas pavasarī rūpīgi uzmana un apsargā. Mūsdienās Latvijā lāču vairošanās nav pierādīta, kaut arī ir novērotas lācenes ar 1,5 gadus veciem mazuļiem.

Lai arī pēc zinātniskās klasifikācijas lācis pieder plēsējiem, viņš faktiski ir visēdājs, kurš pārtiek no augiem, to svaigiem dzinumiem, saknēm, sēklām, sulīgiem augļiem, ogām, kukaiņiem un to kāpuriem, beigtiem dzīvniekiem, daudz retāk – no svaiga medījuma.

Kā jāizturas, ieraugot lāci

- **Lāča stāja uz pakalējām neliecina par agresivitāti**, dzīvnieks vienkārši cenšas labāk jūs saskatīt, tādā veidā iegūstot vairāk informācijas. Lācis ļoti slikti redz, bet viņam ir lieliska dzirde un oža.
- **Ja lācis uz jums neskatās, speciāli nepievērsiet viņa uzmanību** – ejiet prom no šīs vietas virzienā, no kurienes nācāt, bet nebēdziet un nevajadzīgi netrokšņojiet.
- **Ja lācis uz jums skatās, nebēdziet, bet arī neapstājieties un neentieties palikt nepamanīts**, dodieties citā virzienā, paturot dzīvnieku acīs, skaļi runājiet ar ceļa biedriem, lāci vai pats ar sevi (svilpojiet, dziediet).
- **Ja tuvumā pamanāt mazus lācēnus, esiet ārkārtīgi piesardzīgi, palieciet nekustīgi un klušu vietā, kur atrodaties**, novērtējiet situāciju un mierīgi atkāpieties vai palieciet uz vietas, kamēr pārliecināsit, ka māte lācēnus ir aizvedusi. Visas lācenes ir rūpīgas mātes, un liela daļa mazo lācēnu ir ziņkārīgi un nepaklausīgi kā jau bērni. Tiklīdz lācene sajūtis briesmas, tā mazuļus aizvedīs. Ja māte domās, ka lācēni ir apdraudēti, viņa, pirms uzbrūks, mēģinās jūs aizbiedēt! Tomēr atcerieties, ka mēs mežā no dzīvnieku viedokļa parasti esam tikpat skaļi un smaržīgi kā liels mežstrādes traktors, tā kā ir ļoti niecīgas izredzes uzskriet virsū lācēniem.

Atcerieties, lācis ir tikpat pārsteigts par satikšanos un nobijies kā jūs. Viņa galvenā doma noteikti ir – vai es paspēju aizbēgt “pa klušu” vai tomēr būs jāizstāvas?

Kas liecina par lāču klātbūtni?

Visdrošākie pierādījumi ir pēdu nospiedumi. Tos nav iespējams sajaukt ar nevienu citu sugu.

Kad lācis barojas, krēslā un tumsā to var sajaukt ar mežacūku – atšķirība kļūst pamanāma, tikai dzīvniekam pieceļoties pakalējās. Kā jāizturas, ieraugot lāci?

Kas jāzina tūristiem, ogotājiem, sēņotājiem teritorijās, kur ir novēroti lāči?

- **Nekādā gadījumā nebarojiet lāci** – normāls un vesels dzīvnieks no cilvēka bēg. **Nekādā gadījumā nebarojiet un nemēģiniet tuvoties lācēnam** – atbilstīgi meža likumiem mātei ir tiesības uzbrukt jebkuram, kas apdraud mazuli.
- **Lieki nedodieties necaurredzamos biežokņos un briķšņos** – jebkurā mežā ir laika gaitā izveidojušās dzīvnieku un arī cilvēku iemītas takas.
- **Neņemiet uz mežu suņus vai vediet tos tikai saītē** – nevienas šķirnes suns nepasargās no lāča, bet var izprovocēt uzbrukumu.
- Latvijā tūristu apmetnes apmeklē tuvejā māju suņi un kaķi, tomēr, ja esat izlēmūši nakšņot patiešām mežonīgā vietā, **labāk negatavojiet tur smaržīgu ēdienu**. Tas pievilinās vismaz kādu jenotsuni vai lapsu.
- **Neatstājiet pārtiku teltīs vai pie tām** – pārtika jāiekar pietiekami augstu zarā, tas pasargās no dažādiem kārumniekiem. Arī ārpus slēgtiem transporta līdzekļiem atstāta pārtika būs uzskatīta par cienastu!
- **Dabisko vajadzību nokārtošana mežā ir arī teritorijas iezīmēšana** – esiet pieklājīgi, izmantojiet tualetes vai, ja tas nav iespējams, dodieties krūmiņos ar nelielu lāpstiņu un sakopiet aiz sevis. Cienījamās dāmas – neatstājiet mežā higiēnas piederumus, sievišķais hormons estrogēns smaržo līdzīgi visai zidītāju dzimtai, lācis var satraukties un sākt meklēt smaržas īpašnieci.

Kas jāzina medniekiem vietās, kur novēroti lāči?

- Ja mežsargam ir ziņas par lāču uzturēšanos noteiktā meža apgabalā, no decembra līdz martam, kad lāči guļ ziemas miegu, nerīkot medības ar dzinējiem un neizmantojot dzinējsuņus. No migas izcelts lācis būs izsalcis, samieģojies, nikns un neprognozējams. Ja no migas izcels lāceni ar tikko dzimušiem lācēniem, mazuli noteikti ies bojā. Savukārt lācene ar iepriekšējā gada ziemā dzimušiem mazuļiem nevis vienkārši mēģinās bēgt, bet aizstāvēs lācēnus – šāda situācija ir ārkārtīgi bīstama dzinējiem.
- Gaides medībās nesajaukt lāci ar mežacūku. Lāčus Latvijā medīt nav atļauts.
- Ja ir ziņas par lāču uzturēšanos, no marta beigām līdz decembra vidum nepiebarot mežacūkas.
- Medību vai dzīvnieku vērošanas torņiem jābūt vismaz 4 m augstiem.

Kontaktinformācija

Limbažu virsmežniecība

Cēsu iela 39, Limbaži, LV-4001

tālr.: 64023808

fakss: 64022841

vm@limbazi.vmd.gov.lv

Ziemeļvidzemes virsmežniecība

Rīgas iela 40, Valmiera, LV-4201

tālr.: 64233020

fakss: 64250211

vm@ziemelvidzeme.vmd.gov.lv

Kas jāzina lāču teritorijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem?

- **Lācis visdrīzāk atgriezies vietā, kur tas reiz atradīs barību**. Apsveriet, cik “pievilcīgi” jūs esat lāča degunam un vēderam, paskatieties uz savu saimniecību ar izsalkuša meža dzīvnieka acīm – kas te smaržo pēc ēdiena, kas ir viegli pieejams un aicinošs. Ja esat pamanījuši lāci vai lāča uzturēšanās pazīmes, jums noteikti jāsteno visi tālāk minētie savas saimniecības “pievilcības” mazināšanas pasākumi!
- Pamestas pilnas suņu un kaķu ēdienu bļodas pagalmā ir aicinājums naktī uzciēnāties visiem tiem, kas nav tik izlepuši. **Neatstājiet pagalmos ēdienu!**
- Nogatavojušies āboli, bumbieri un plūmes lācim garšo vairāk nekā mellenes, brūklenes un dzērvenes. **Regulāri novāciet gatavos augļus vismaz tuvākajā savas mājas apkārtnē!**
- Meža malā naktī piesieti lopī ir sagatavota un galdā pasniegta maltīte, kas tikai gaida ēdāju – lāci, vilku, noklīdušus suņus u.c. **Rūpējieties par savu mājdzīvnieku drošību!**
- Auzu lauks meža ielokā izvilinās pat piesardzīgu lāci – ja vien pirms tam auzas nebūs nokopušas mežacūkas. **Saprātīgi izsveriet, kur un ko sēt un stādīt!**
- Nomaļā pagalma vai dārza stūrī ierīkotas pārtikas atkritumu kaudzes un komposta bedres ir ļoti ērti pieejamas sākotnēji kautrīgiem viesiem. **Uzlieciet bedrei smagu, tikai ar cilvēka prasmi paceļamu vāku**, kompostēšanai ierīkojiet visos dārkopības žurnālos aprakstītās tvertnes ar vāku vai vismaz aprūtiniet pieklūšanu!
- Māju tuvumā izmesti vai pat aprakti lopu kaušanas vai medījumu apstrādes atkritumi smaržo spēcīgi, ilgi un to smarža izplatās tālu. **Krituši dzīvnieki ir daudzu meža iemitnieku galvenais gaļas ieguves avots** – lācis sāks uzskatīt jūsu mājas par brīnumainu gaļas piegādes vietu un regulāri nāks pārbaudīt, vai nākamā maltīte jau ir pasniegta. **Izniciniet šādus atkritumus!**
- Latvijā lāči var apdraudēt un vietām apdraud bišu dravas – lācis ir gudrs dzīvnieks, un, vienreiz viegli ieguvis medu, viņš vienmēr atcerēsies gan vietu, gan veidu, kā tikt klāt kārumam. **Nodrošiniet bišu dravas ar elektrisko sētu, cilvēka klātbūtnes smaržu, nepatīkamu skaņu, regulāri tās apsekojiet un esiet skaļi!**
- **Nodrošiniet pret lāču piekļūšanu pagrabus, gaļas kūpinātavas, mājputnu mītnes u.c.**

Visas iespējamās problēmas paredzēt un iepriekš novērst nevar. Sadzīvot ar lāčiem nozīmē būt gataviem atrisināt arī negaidītas situācijas, tomēr visdrīzāk jūs lāču klātbūtni pat nepamanīsiet.

Ziemeļaustrumu virsmežniecība

Pamatu iela 14, Gulbene, LV-4401

tālr.: 64381128

fakss: 64381128

vm@ziemelastrumi.vmd.gov.lv

Madonas virsmežniecība

Dārza iela 4, Cesvaine,

Madonas raj., LV-4871

tālr.: 64852371, fakss: 64852015

vm@madona.vmd.gov.lv

Kur griezties pēc informācijas vai palīdzības?

- Ja tomēr lācis jums rada problēmas un vajadzīga palīdzība, zvaniet 112. Jums palīdzēs sazināties ar speciālistiem vai nepieciešamības gadījumā sniegs palīdzību. Piezvanot, lūdzu, esiet gatavi atbildēt uz šādiem jautājumiem.
- Vai esat pārliecināts, kādas sugas dzīvnieks jūs apdraud?
- Vai dotā situācija atkārtojas vai ir novērota pirmo reizi?
- Vai dzīvnieks bojā (ir sabojājis) īpašumu? Ko tieši?
- Kāda ir jūsu iespēja paglābties (aizstāvēties) uzbrukuma gadījumā?
- Vai dzīvnieks izskatās slims, savainots?
- Vai notikuma vietā atrodas citi cilvēki (cik?), bērni, mājdzīvnieki?
- Vai dzīvnieks ir (šķiet) agresīvs?

Lāči atgriežas cilvēku pamestās vai cilvēkiem nevajadzīgās vietās. Mūsu uzdevums ir iezīmēt jaunas robežas starp cilvēku un lāču teritoriju un atcerēties aizmirstos uzvedības noteikumus. Lācis ir dzīvnieks un dzīvo atbilstīgi dabas likumiem – aizstāv savu teritoriju un mazuļus, meklē vieglāk iegūstamu pārtiku, izbijies, slims, izcelts no ziemas miega vai ievainots uzbrūk katram, kas ir par tuvu. Būsim redzīgi un atgūsim spēju dzīvot saskaņā ar dabu!

